

RÓWNOŚĆ PŁCI

SCENARIUSZ DO ZAJĘĆ Z ZAKRESU PRAW CZŁOWIEKA

Žmogaus teisių balsas

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS

Scenariusze dla nauczycieli
**RÓWNOŚĆ PŁCI I STEREOTYPY PŁCI:
 MIĘDZY TEORIA I PRAKTYKĄ**

Poradnik metodyczny zawiera scenariusze do zajęć z zakresu praw człowieka dla nauczycieli i osób pracujących z młodzieżą. Poradnik metodyczny składa się ze zwężonej informacji wstępnej, listy kluczowych pojęć, pytań do dyskusji i metod dydaktycznych. Poradnik koncentruje się na edukacji w zakresie praw człowieka dla uczniów klas 8-12.

TREŚĆ: Agnė Vitkutė, Giedrė Šėmytė, Goda Savickaitė, Milda Janeikaitė

PROJEKT OKŁADKI: Ruta Krau

INFORMACJE PODSTAWOWE

Faktyczna równość płci wiąże się z równymi prawami kobiet i mężczyzn, a także taką samą widocznością i traktowaniem, wzmocnieniem pozycji, odpowiedzialności i uczestnictwa we wszystkich sferach życia publicznego i prywatnego. Oznacza ona także równy dostęp do władzy oraz podział zasobów między kobietami i mężczyznami.

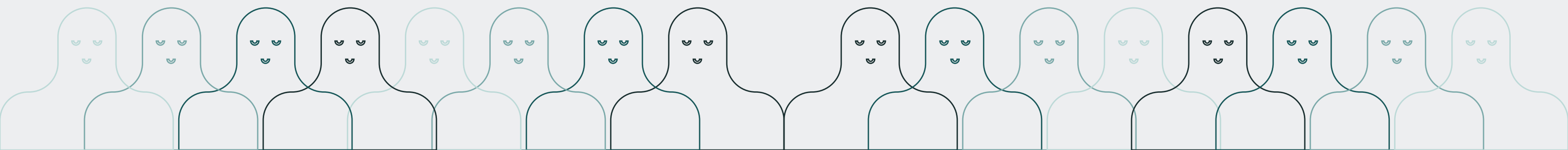
Pomimo ciągłych wysiłków, faktyczna równość płci jest nadal wyzwaniem na wielu płaszczyznach życia. Osiągnięcie tego celu wymaga aktywnego udziału obu płci i zastosowania strategii politycznej uwzględniającej wprowadzenie problematyki płci w główny nurt polityki (gender mainstreaming).

Jedną z głównych przeszkód w osiągnięciu równości płci jest przemoc domowa, która dotyka najczęściej kobiet i dziewcząt. Przemoc domowa nie jest zjawiskiem neutralnym płciowo. Wręcz przeciwnie jest oparta na płci i uważana za formę dyskryminacji kobiet.

Według danych Jednostki Narodów Zjednoczonych ds. Równości Płci i Uwłasnowolnienia Kobiet na całym świecie jedna na trzy kobiety padła ofiarą przemocy o charakterze intymnym doświadczanej z rąk partnera bądź stanowiącej zamach na jej intymność w postaci molestowania seksualnego przez osobę spoza rodziny. Według danych wyżej wspomnianej instytucji niektóre z kobiet doświadczyły obu wyżej wymienionych form przemocy.

Mając na uwadze powyższe można uznać, że przyczynę takiego stanu rzeczy można upatrywać w długotrwałym patriarchacie społecznym, historycznie stworzonej i uzasadnionej nierówności płci, a także wciąż utrzymujących się stereotypach dotyczących płci. Dlatego też istotna jest edukacja w zakresie postępu w relacjach między płciami, wzmocnienie pozycji kobiet i krytyka negatywnych postaw i seksistowskich stereotypów. Są to istotne elementy, które mogą stanowić podstawę w osiągnięciu równych praw dla kobiet i mężczyzn. Należy zauważyć, że przynosi to korzyści dla wszystkich w każdej sferze życia: w budowaniu lepszych relacji i spójności społecznej, w tworzeniu bezpieczniejszego środowiska i lepszej jakości życia, w pobudzaniu gospodarki i PKB kraju oraz w zapewnianiu lepszej jakości życia dzieci.

Edukacja w zakresie równości płci jest kluczowym czynnikiem w walce ze stereotypami dotyczącymi płci, które często przekazywane są dzieciom już od najmłodszych lat przez rodziców, portale społeczne, wczesne doświadczenia edukacyjne i media. Chłopcy i dziewczęta są często rozdzielani do niebieskich i różowych „pudełek” i wychowywani w tradycyjnych, ale stereotypowych poglądach. Oczywiście, dzieci już w wieku przedszkolnym zaczynają przejawiać stereotypowe myślenie i zachowanie w stosunku do płci. Ma to swoje skutki w późniejszym życiu, np. przy wyborze zawodu i zakładaniu rodziny. Chłopcy są często kształceni do życia publicznego, które wymaga umiejętności podejmowania decyzji i racjonalności, podczas gdy dziewczynki są kształcone do bycia opiekunkami i do kierowania się emocjonalnością oraz zachowaniem prywatności.

To zróżnicowanie odzwierciedla się również w szkolnictwie wyższym: kobiety nadal przeważają w edukacji, opiece zdrowotnej i naukach społecznych, podczas gdy mężczyźni dominują w polityce, technologiach, inżynierii, naukach przyrodniczych i matematyce. Nauczyciele często świadomie lub nieświadomie podtrzymują te stereotypy płciowe w sposobie prezentacji materiałów do nauki, interakcji z uczniami i doradztwie im.

Uwzględnienie równości płci w edukacji jest warunkiem wstępnym do zwalczania stereotypów, promowania zmian społecznych i kulturowych oraz osiągnięcia faktycznej równości kobiet i mężczyzn we wszystkich obszarach życia społecznego. W tym kontekście Komisja Rady Europy ds. Równości Płci wskazała edukację jako jeden z kluczowych priorytetów dla zwiększenia wiedzy społeczeństwa w zakresie równości płci i praw człowieka oraz dla rozwoju równych i niestereotypowych ról płci, postaw i zachowań.

KLUCZOWE POJĘCIA

1. Równość płci

Sytuacja, w której kobiety i mężczyźni mają takie same prawa i możliwości dostępu do życia publicznego, takie jak edukacja, praca, równe wynagrodzenie, godzenie pracy z obowiązkami rodzinnymi, dostęp do usług oraz udział w podejmowaniu decyzji. Równość płci nie opiera się na idei dominacji płci, lecz na idei partnerstwa płci, co oznacza, że nie chodzi o zastąpienie dominacji mężczyzny dominacją kobiety, lecz o postrzeganie ich jako partnerów w społeczeństwie, zarówno w domu, jak i w pracy, gdzie życie toczy się z dala od stereotypów i dyskryminacji ze względu na płeć.

2. Stereotypy dotyczące płci

To zakorzenione przekonania, oczekiwania i z góry przyjęte idee, które przypisują kobietom i mężczyznom określone role, cechy, uwarunkowane i ograniczone przez ich płeć. Stereotypy dotyczące płci mogą hamować wrodzone talenty i zdolności dziewcząt i chłopców, kobiet i mężczyzn oraz ograniczać ich możliwości edukacyjne, zawodowe i życiowe. Służą one do uzasadnienia i utrzymania historycznej podległości kobiet wobec mężczyzn, co utrudnia kobietom awans w pracy i ich pełną integrację w społeczeństwie.

3. Płeć (społeczna)

To społecznie skonstruowane role, zachowania, czynności i cechy, które dane społeczeństwo uważa za odpowiednie dla kobiet i mężczyzn. Te cechy są zależne od ram czasowych, środowiska oraz są zmienne. Płeć społeczna określa, co jest oczekiwane, dozwolone i cenione u kobiet i mężczyzn w danym obszarze. W większości społeczeństw obserwuje się różnice i nierówności

pomiędzy kobietami i mężczyznami w podziale obowiązków i działań, w dostępie do zasobów i kontroli nad nimi oraz w możliwościach podejmowania decyzji. Płeć społeczna jest częścią szerszego kontekstu społeczno-kulturowego, a założenia i oczekiwania związane z tym pojęciem zazwyczaj stawiają kobiety w niekorzystnej sytuacji, jeśli chodzi o ich dostęp do przysługujących im praw podstawowych. Płeć społeczna kładzie nacisk na rozróżnienie pomiędzy społecznymi i biologicznymi aspektami danej płci.

4. Strategia na rzecz równego traktowania płci

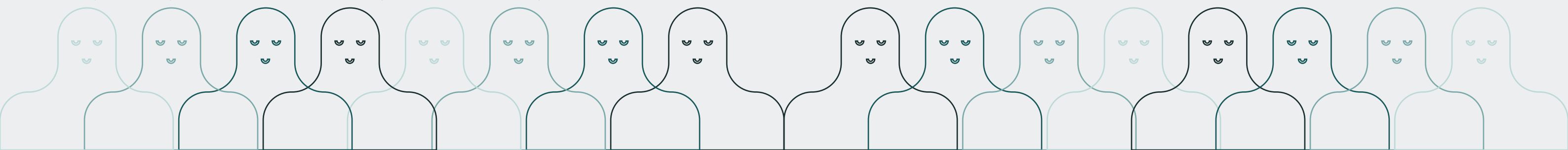
Jest to narzędzie, które uzupełnia wdrożoną na szczeblu międzynarodowym strategię na rzecz równego traktowania kobiet i mężczyzn. Strategia ta obejmuje włączenie perspektywy płci do formułowania polityki, jej projektowania, wdrażania, monitorowania i oceny, środków regulacyjnych i programów wydatkowania w celu wspierania równości płci i zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć i tożsamość płciową. Strategia na rzecz równego traktowania płci oznacza transformację struktur społecznych i instytucjonalnych tak, aby zapewniały one równe traktowanie kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców, jak też równy dostęp do praw oraz instytucji. Strategia ta zapewnia bardziej efektywny udział społeczeństwa i pomaga wyeliminować warunki, które tworzą nierówności oraz uniknąć tworzenia lub wzmacniania nierówności, mogące mieć negatywny wpływ zarówno na kobiety, jak i na mężczyzn.

5. Przemoc wobec kobiet

Jest rozumiana jako naruszenie praw człowieka i forma dyskryminacji kobiet odnosząca się do wszystkich aktów przemocy ze względu na płeć, które prowadzą lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej lub psychicznej krzywdy lub cierpienia kobiet i dziewcząt, w tym groźby dokonania takich aktów przemocy jak przymus lub bezprawne pozbawienie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym.

6. Przemoc ze względu na płeć

To akty przemocy, które są szkodliwe dla jednostki lub grupy jednostek ze względu na ich płeć czy tożsamość płciową. Przemoc wobec kobiet jest również określana jako przemoc oparta na płci. Jest ona zakorzeniona w nierówności płci, nadużywaniu władzy i stosowaniu krzywdzących zasad. Kobiety są najczęstszymi ofiarami tego typu przemocy.

PYTANIA DO DISKUSJI

1. Jakie są korzyści z równości płci? Czy jest to tylko istotne dla kobiet, czy również dla mężczyzn?
2. Jakie znacie stereotypy dotyczące płci? Jakie trudności stwarzają stereotypy w osiągnięciu równości płci?
3. Jakie są inne bariery dla osiągnięcia równości płci w edukacji oprócz stereotypów płci?
4. Jakie działania waszym zdaniem powinny zostać podjęte, aby zapewnić równość płci w szkole?
5. Jak postrzegacie równość płci w społeczeństwie?

METODY/TEMATYKA ZAJĘĆ

1. Czy jest to kobiece, męskie czy neutralne?

Cel lekcji	Ćwiczenie wprowadzające, mające na celu uświadomienie uczniom stereotypów dotyczących płci w naszym myśleniu i życiu codziennym
Wielkość grupy	Nieograniczona
Czas trwania	30-45 min.
Cele	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznać stereotypy płci w życiu codziennym • Poszerzyć zrozumienie powiązań między stereotypowymi postawami a nierównością płci • Zastanowić się nad sposobami zmniejszenia ilości stereotypów dotyczących płci w szkole
Materiały do zajęć	Kartki papieru do odpowiedzi uczniów / Sli.do aplikacja
Przygotowanie się	Wydrukować listę i rozdać uczniom czyste kartki papieru/ Sli.do aplikacja

Instrukcje:

Proszę przeczytać w podanej kolejności poniższe słowa i wyrażenia oraz poprosić uczniów, aby zaznaczyli na kartce papieru (anonimowo) o jakiej płci myślą najpierw: żeńskiej, męskiej lub o obydwu jednocześnie:

- Różowy kolor
- Ratowanie innych ludzi
- Gotowanie

- Leczenie
- Samochody
- Napoje dietetyczne
- Fizyka
- Niebieski kolor
- Sprząatanie
- Programowanie
- Makijaż

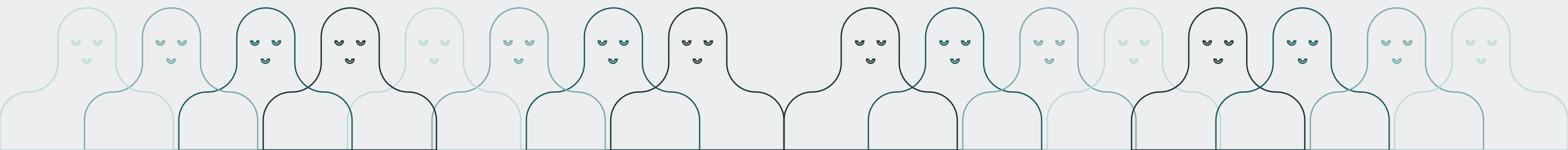
Po tym, jak wszyscy zaznaczą swoje odpowiedzi, należy je zebrać (może to zrobić kilku uczniów), a następnie zapisać wyniki i wspólnie przedyskutować wnioski.

Pytania do dyskusji

- Jak sądzicie, dlaczego pewne rzeczy są bardziej kojarzone z określoną płcią? Spróbujcie wziąć pod uwagę historyczne, kulturowe, biologiczne konteksty.
- Czy zgadzacie się z tym, że taki podział na płeć jest sprawiedliwy? Jakie korzyści/krzywdę przynosi to uczniom/społeczeństwu?
- Jak uważacie, jakie kroki należy podjąć, aby zmniejszyć stereotypy dotyczące płci w szkole?

2. Test na równość płci

Cel lekcji	Lekcja mająca na celu zwiększenie świadomości uczniów na temat edukacji równości płci
Wielkość grupy	Nieograniczona
Czas trwania	30-45 min.
Cele	<ul style="list-style-type: none"> • Ocenic swoją wiedzę o edukacji w zakresie równości płci; • Przedyskutować, jak i dlaczego dostęp dziewcząt i chłopców do edukacji różni się na całym świecie i jaki jest wpływ na postępowanie w normalizacji relacji między płciami
Materiały do zajęć	Kartki papieru do odpowiedzi uczniów / Sli.do aplikacja
Przygotowanie się	Wydrukować test i rozdać czyste kartki papieru uczniom/ Sli.do aplikacja

Instrukcje:

Należy poprosić uczniów, aby odpowiedzieli tak lub nie na poniższe pytania (można dodać więcej pytań):

I. Około 132 miliony dziewcząt na całym świecie nie uczęszcza do szkoły (tak)

Dlaczego tak wiele dziewcząt na świecie nie uczęszcza do szkoły? Bariery dla edukacji dziewcząt są różnorodne i różnią się w zależności od społeczności. Niektóre z barier edukacyjnych związanych z płcią, na które napotykają dziewczęta, to szkodliwe normy społeczne i płciowe, małżeństwa dzieci, konflikty i niestabilność, praca dzieci i koszty nauki szkolnej.

II. W 2019 roku 66% krajów osiągnęło parytet płci w szkolnictwie podstawowym (tak)

Równość płci w szkolnictwie podstawowym oznacza, że w szkole jest równa liczba dziewcząt i chłopców. Zapewnienie wszystkim dziewczętom i chłopcom równego dostępu do edukacji podstawowej i jej ukończenia jest ważnym krokiem w kierunku równości płci w edukacji. Równość płci w edukacji oznacza jednak, że dziewczęta i chłopcy nie tylko mają taki sam dostęp do cykli kształcenia i kończą je, ale również mają takie same możliwości.

III. Dziewczęta z obszarów dotkniętych konfliktem są 2,5 razy bardziej narażone na utratę możliwości uczęszczania do szkoły (tak)

Konflikty i sytuacje kryzysowe prowadzą zazwyczaj do utraty środków utrzymania rodziny i zmiany ról społecznych kobiet i dziewcząt. W wyniku tego więcej dziewcząt traci możliwość uczęszczania do szkoły. W krajach dotkniętych konfliktami dorastające dziewczęta są szczególnie narażone na niebezpieczeństwo. Zagrożenia dla edukacji dziewcząt: celowe ataki na szkoły lub wykorzystanie budynków szkolnych do celów wojskowych, wzrost aktów przemocy ze względu na płeć.

IV. Na całym świecie, co najmniej 1 na 5 nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyła w ostatnim roku jakiejś formy przemocy ze względu na płeć w szkole lub w jej pobliżu. Przemoc w szkole oznacza wszystkie formy przemocy, które mają miejsce w szkole i wokół szkoły, których doświadczają uczniowie i które są popełniane przez innych uczniów, nauczycieli lub innych pracowników szkoły (tak)

Przemoc w szkole wpływa co roku na życie milionów dzieci i młodzieży. Znęcanie się jest jedną z najczęstszych form przemocy szkolnej, która dotyka 1 na 3 młodych ludzi na świecie. Szkolna przemoc ze względu na płeć może być zdefiniowana jako akty lub groźby przemocy seksualnej, fizycznej lub psychicznej w szkole lub w jej otoczeniu, w tym w przestrzeni wirtualnej. Akty przemocy są popełniane z powodu stereotypów dotyczących płci i są napędzane przez nierówną rywalizację między chłopcami i dziewczętami.

V. Szacuje się, że co roku 12 milionów dziewcząt wychodzi za mąż przed ukończeniem 18 roku życia (tak)

Są to 23 dziewczyny co minutę, lub praktycznie 1 dziewczyna co 3 sekundy. Kiedy dziewczęta wychodzą za mąż przed 18 rokiem życia, często oznacza to koniec ich edukacji szkolnej. Małżeństwo dzieci powoduje wzrost poziomu przemocy wobec dziewcząt i narusza prawa dziewcząt do opieki zdrowotnej, edukacji i równych szans.

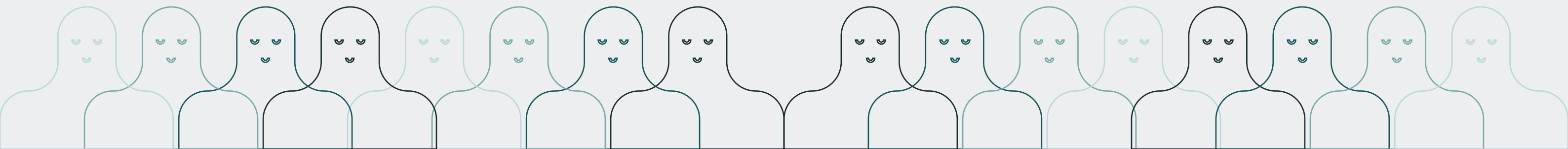
DODATKOWE INFORMACJE + REKOMENDACJE**Książki:**

- Dalia Leinartė, *Adopting and Remembering Soviet Reality. Life Stories of Lithuanian Women, 1945-1970*

Prof. D. Leinartė, jedna z najwybitniejszych litewskich i światowych przedstawicielek polityki płci i członkini Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet, jako jedna z pierwszych zebrała obszerny materiał źródłowy (relacje kobiet żyjących na Litwie w czasach sowieckich, propagandowe informacje prasowe itp.), który w tej książce ujawnia historyczne wzorce adaptacji w społeczeństwie w sferze roli kobiet, pracy i rodziny oraz bada sowiecką rzeczywistość z perspektywy praw kobiet i równości płci. Ta książka jest cennym źródłem indywidualnej i zbiorowej pamięci historycznej.

- Betty Friedan, *The Feminine Mystique*

Książka ta, wydana w 1963 roku, jest powszechnie uważana za początek drugiej fali feminizmu w Stanach Zjednoczonych. Friedan podważyła rozpowszechnione w latach 60-tych przekonanie, że „po 1949 roku amerykańska kobieta miała tylko jedną definicję: gospodyni domowa-matka”. Ofiary fałszywego systemu przekonań, te kobiety trzymały się ścisłej konwencji społecznej, lojalne wobec obrazów w czasopiśmie i były zmuszone do znalezienia sensu swojego życia tylko poprzez rodzinę i dom. Ta nowatorska praca pozostaje tak samo silna i ważna we współczesnym społeczeństwie i jest niezbędna zarówno jako dokument historyczny, jak i studium kobiet żyjących w świecie zdominowanym przez mężczyzn.

Materiał audiowizualny/wideo:

- Explained | Why Women Are Paid Less | FULL EPISODE | Netflix

<https://www.youtube.com/watch?v=hP8dLUxBfsU>

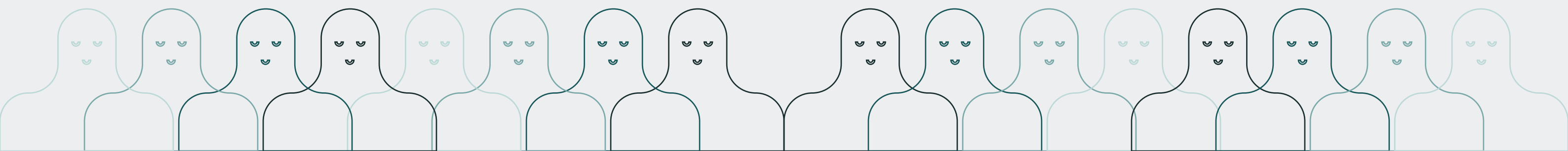
Pytania do dyskusji po obejrzeniu:

- Dlaczego nadal istnieje różnica w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn? Jak to jest wyjaśnione w tym nagraniu wideo?
- Jakie są przykłady krajów, które prawie całkowicie zlikwidowały różnicę w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn? Jak to zostało osiągnięte?

Źródła:

1. Rada Europy, Przewycięzanie stereotypów płciowych w edukacji, Raport z II Konferencji Krajowych Centrów Równości Płci Rady Europy (2014),
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680590fe5>
2. Europejski Instytut Równości Płci,
<https://eige.europa.eu/lt/thesaurus/terms/1153>
<https://eige.europa.eu/lt/thesaurus/terms/1222>
<https://eige.europa.eu/lt/thesaurus/terms/1185>
3. Ministerstwo Ubezpieczenia Społecznego i Pracy Republiki Litewskiej,
<https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/vyru-ir-moteru-atlyginimu-skirtumas-kaip-ketinama-ji-mazinti>
<https://socmin.lrv.lt/lt/moteru-ir-vyru-lygybe>
4. Przewodnik po prawach człowieka (Human rights guide),
<https://www.zmogausteisiugidas.lt/lt/temos/>
5. Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet,
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20416>

6. Jednostka Narodów Zjednoczonych ds. Równości Płci i Uwłasnowolnienia Kobiet, Fakty i statystyki: eliminacja przemocy wobec kobiet,
<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
7. Europejska konwencja o ochronie praw człowieka,
https://www.echr.coe.int/documents/convention_lit.pdf
8. Biuro Rzecznika ds. równości szans, „Czym jest równość płci?”,
<https://www.lygybe.lt/lt/naujienos/kas-yra-lyciu-lygybe/1458>
9. Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej (Konwencja stambulska),
https://manoteises.lt/wp-content/uploads/2017/05/STAMBULO-KONVENCIJA_OFICIALUS.pdf
10. Inicjatywa Narodów Zjednoczonych ds. Edukacji dziewcząt,
https://www.ungei.org/10-questions-gender-equality-education?fbclid=IwAR1mZfjgz8PcEcYWW6pbhvcOgesRGsRPz9t0v9GaULaYoxSN_iMxky-UB4w#no-back

© Žmogaus teisių balsas (Głos Praw Człowieka)
2021, Wilno

www.ztbalsas.lt
info@ztbalsas.lt

